

KIINAN PUNAISET KEISARIT

KOMMUNISTIPUOLUEEN
SISÄISTEN VALTATAISTELUIDEN
JULMA HISTORIA

MIKKO KNUUTTILA

TAMMI

KIINAN PUNAISET KEISARIT

KOMMUNISTIPUOLUEEN
SISÄISTEN VALTATAISTELUIDEN
JULMA HISTORIA

MIKKO KNUUTTILA

TAMMI
HELSINKI

© MIKKO KNUUTTILA JA TAMMI 2024

TAMMI ON OSA WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖTÄ

ISBN 978-952-04-4993-3

PAINETTU EU:SSA

SISÄLLYS

Kiinan kartta	10
Lukijalle.....	13
I. KIINAN KOMMUNISTISEN PUOLUEEN PERUSTAMINEN JA ENSIMMÄISEN JOHTAJAN KURJA KOHTALO.....	17
Chen Duxiu, ”Kiinan Lenin”	24
Kommunistien ja Kuomintangin epäpyhä liitto syntyy ja kuolee.....	27
Joukkomurha Shanghaissa.....	31
Chen Duxiu saa lähteä.....	33
2. PITKÄ MARSSI MAON VALTAAN	37
Pitkä marssi alkaa	42
Zunyin kokous nostaa Maon valtaan	44
Päämäärätöntä harhailua vai ovela juoni?.....	48
Maon elämän ”synkin hetki”	49
Marssi päättyy Shaanxiin	54
3. KYMMENEN VUOTTA YAN’ANISSA – PUHDISTUKSIA JA PETOKSIA	57
Maatalon pojasta vallankumousjohtajaksi	62
Haastaja suoraan Moskovasta	65
Mao vaihtaa vaimoa.....	67
Mies mustissa.....	71

4. URHEA SOTILAS NOUSEE MAOA VASTAAN JA HÄVIÄÄ..	75
Maon totuus ja todellisuus	79
Pengin kirje järkyttää Maon mielenrauhaa.....	83
Maon syyt vihata Pengiä.....	86
Kiinan ja Neuvostoliiton välit katkeavat	89
Katkeroitunut Mao vetäytyy päivänpolitiikasta	91
5. KULTTUURIVALLANKUMOUS – MAON SOTA	
VANHOJA TOVEREITAA VASTAAN	95
Maon suuri nöyryytys	99
Mao pelkää Kiinan Hruštšovia.....	101
Jiang Qing pääsee irti.....	103
Mao löytää hyökkäysreitit.....	104
”Todistan, että Ye Qun oli puhdas neitsyt”	106
Mao ui Jangtessa ja näyttää voimansa.....	109
”Pommittakaa päämajaa”	112
Punakaartit tuhoavat Kungfutsen haudan	114
”Katsokaa Liu Shaoqin inhaa sielua”	117
Liu Shaoqin hirvittävä kuolema.....	119
6. KUOLEMANSYÖKSY MONGOLIAN AROILLA –	
LIN BIAON LOPPU	123
Epäonnistunut sotilasvallankaappaus?	126
Pako paniikin vallassa.....	128
Lin Biao – kulttuurivallankumouksen takuumies	130
Armeijan valta Maon päänvaivana	132
Konflikti kärjistyy Lushanissa.....	133
”Jos et tee niin, koko perheemme kuolee”	135
Mao ja Nixon hätkähdyttävät maailmaa	138
7. MAO KUOLEE JA ”NELJÄN KOPLA” KAATUU.....	141
Tie Deng Xiaopingin paluuseen aukeaa	145
Mao kääntyy Zhou Enlaita vastaan.....	147
Vakavasti sairas Zhou Enlai joutuu kärsimään	149

”Toveri Jiang Qing, muut halveksivat sinua!”	152
Zhou Enlai jättää jäähyväiset	155
Välikohtaus Tiananmenin aukiolla kaataa Deng Xiaopingin... ..	158
Mao siunaa Hua Guofengin seuraajakseen.....	161
Taistelu Maon papereista	163
Neljän kopla pidätetään	165
8. DENG XIAOPING VOITTAÄ VERETTÖMÄN	
VALTATAISTELUN	169
Deng Xiaoping palaa valtaan ja futiskatsomoon.....	173
Hua Guofeng säilyttää tittelinsä, mutta Deng Xiaoping ottaa vallan.....	176
75-vuotias Deng näyttää voimansa	178
Neljän kopla tuomiolla.....	180
Mao säästyy Stalinin kohtalolta	182
9. IHAILTU JOHTAJA KUOLEE JA VERI VUOTAA	
PEKINGIN KADUILLA	185
Hu Yaobangin kuolema tuo opiskelijat kadulle	188
Puoluejohdon rivit rakoilevat	190
Deng Xiaoping jyrähtää	192
Zhao Ziyang suututtaa puolueen konservatiivit	193
Gorbatšov hämmentää kiehuvaa soppaa	195
Zhao Ziyangin kohtalokas lipsautus.....	198
Zhao Ziyang syrjäytetään.....	200
Kansa pysäyttää armeijan.....	201
Deng Xiaoping antaa kohtalokkaan käskyn.....	204
Deng Xiaoping ylistää ”martyirisotilaita”	207
10. MURHA CHONGQINGISSA: PUNAINEN PRINSSI	
HÄVIÄÄ VALTAISTUINPELIN JA XI JINPING VOITTAÄ	211
Chongqingissa ”lauletaan punaista ja isketään mustaa”	215
Miksi poliisipäällikkö pakenee?.....	217
Draama Mahtavassa kansan salissa.....	219

Bo Xilai kaatuu taistellen	220
Xi Jinping nousee valtaan	222
”Tiikerit ja karpäset” kaatuvat Xi Jinpingin tieltä.....	226

Kiinan kommunistisen puolueen historian tärkeitä päivämääriä	231
--	-----

Kiitokset.....	242
Lähteet.....	243
Hakemisto	254

NYKY-KIINAN KARTTA

HEILONGJIANG

● Harbin

● Changchun

JILIN

Shenyang

LIAONING

Hohhot

PEKING

● Tangshan

● TIANJIN

● Dalian

HEBEI

Taiyuan

Shijiazhuang

● Jinan

SHANDONG

● Yinchuan

NINGXIA

Yan'an

SHANXI

Lanzhou

GANSU

Xi'an

SHAANXI

Zhengzhou

HENAN

JIANGSU

ANHUI

● Nanjing

Hefei

● SHANGHAI

Chengdu

CHONGQING

HUBEI

Wuhan

● Hangzhou

ZHEJIANG

● Chongqing

● Nanchang

Changsha

JIANGXI

GUIZHOU

● Guiyang

HUNAN

Fuzhou

FUJIAN

TAIWAN

GUANGXI

● Nanning

GUANGDONG

● Guangzhou (Kanton)

MACAO

HONGKONG

Haikou

HAINAN

LUKIJALLE

Tiananmenin aukiolla Pekingin sydämessä sijaitsee Mao Zedongin mausoleumi. Vierailin mausoleumissa keväällä 2018 ja seurasin pitkässä jonossa kiinalaisia kävijöitä, jotka jonottivat hiljaisina ja hartaina valkoisia kukkia kantaen. Sisään rakennukseen tultua saavuttiin suureen saliin, jota koristi hohtavan valkoinen Maon patsas. Sen takana oli maalaus vuoristoisesta kiinalaismaisemasta ja edessä teline kukkia varten. Kävijät laskivat kukkansa telineelle ja kumarsivat samaan tapaan kuin jumalankuville kumarretaan buddhalaisissa ja taolaisissa temppeleissä.

Matka jatkui sisempään huoneeseen, jonka valaistus oli himmeä. Huoneen keskellä oli kristallinen arkku. Siinä makasi Mao, vartalo punalipun peittämänä ja kasvot kelmeänkeltaisina. Puoluejohtajan balsamoidun ruumiin takana seisoi kaksi pitkää kansan vapautusarmeijan sotilasta moitteettomassa asennossa, yhtä liikkumatta kuin vainaja.

Jono Maon ohi kulki nopeasti ja vei takaovesta ulos Pekingin päivänpaisteeseen, joka tuntui hämärään tottuneille silmille liiankin kirkkaalta. Olo oli hämmentynyt: Kiinan kommunistinen puolue on virallisesti ateistinen, mutta Maon esillepano ja ihmisten rituaalinen käytös mausoleumissa toivat mieleen pyhäinjäännöksen kunnioittamisen katolisessa kirkossa.

Mao Zedong oli yksi siitä pienestä joukosta, joka heinäkuussa 1921 kokoontui Shanghaihin perustamaan Kiinan kommunistista puoluetta. Nykyisin puolueella on lähes sata miljoonaa jäsentä ja se hallitsee 1,4

miljardin asukkaan Kiinaa rautaisella otteella. Puolue näyttäytyy ulospäin järkähtämättömän yhtenäisenä. Kuvat sen puoluekokouksista esittävät yhdenmukaisissa mustissa puvuissa ilmeettöminä pönöttäviä miehiä, jotka taputtavat käsiään johtajalle.

Puolueen yli satavuotisen historian ajan sen ylimmässä johdossa on kuitenkin lähes tauotta käyty armotonta taistelua vallasta, ja tappio on usein tiennyt häviäjälle vapauden menettämistä, joskus jopa hidasta ja tuskallista kuolemaa. Puolueen sisäisiin valtataisteluihin perehtyminen tarjoaa harvinaisen tilaisuuden päästä sen kulissien taakse näkemään, millaisia jakolinjat puoluejohdossa ovat historian aikana olleet ja minäkalaiset ihmiset Kiinaa ovat johtaneet.

Kiinan kommunistisen puolueen ymmärtäminen on nykyisin tärkeämpää kuin koskaan, sillä Kiinasta on kasvanut maailman toiseksi merkittävin talousmahti, jonka suurvaltakilpailu Yhdysvaltojen kanssa on yksi 2000-luvun ensimmäisen vuosisadan kohtalonkysymyksistä. Suurvaltaopyrkimysten ohella puolue on viime vuosina tiukentanut jälleen otettaan Kiinan yhteiskunnasta.

Puolueen nykyinen johtaja, pääsihteeri Xi Jinping on puolueen ”kruununperillinen” eli toisen sukupolven puoluejohtaja, ja hän näkee Kiinan johtamisen olevan puolueen lähes pyhä tehtävä. ”Hallitus, armeija, yhteiskunta ja koululaitos, pohjoinen, etelä, itä ja länsi – puolue johtaa kaikkea”, Xi kiteytti puoluekokoukselle vuonna 2017.

Xi Jinpingin analyysi osuu oikeaan, sillä vaikka Kiina on viralliselta valtiomuodoltaan kansantasavalta ja sillä on puolueesta erillinen hallitus, kansanedustuslaitos ja oikeuslaitos, todellisuudessa valtioelinten ja tuomioistuinten roolina on toimia kumileimasimena puolueen tahdolle. Puolue kontrolloi myös mediaa, talouselämää ja puolustusvoimia – Kiinan kansan vapautusarmeija ei virallisesti ole Kiinan valtion armeija vaan kommunistisen puolueen armeija, jonka tärkein tehtävä on turvata puolueen johtoasema yhteiskunnassa. Tarvittaessa puolueen johto voi komentaa armeijan myös omaa kansaansa vastaan, kuten tapahtui esimerkiksi vuonna 1989 Pekingissä.

Puoluetta ja Kiinaa vuodesta 2012 johtanut Xi Jinping on onnistunut kahmimaan itselleen enemmän valtaa kuin kukaan puoluejohtaja sitten Maon. Xi on poistattanut itseltään valtakausien rajoitukset ja voi

nyt halutessaan hallita Kiinaa kuolemaansa saakka. Jossain vaiheessa hän kuitenkin poistuu näyttämöltä, ja silloin Kiinan punaisten keisareiden valtaistuinpeli pyörähtää uudelleen käyntiin. Sitä ennen on hyvä tehdä katsaus historiaan ja selvittää, mitä pelissä on tähän mennessä tapahtunut.

Tämän kirjan kymmenessä luvussa kurkistetaan Kiinan kommunistisen puolueen historian dramaattisiin hetkiin 1900-luvun alkuvuosikymmenistä näihin päiviin saakka. Näkökulma on puolueen johtohenkilöissä, heidän henkilöhistorioissaan ja heidän käymissään valtakamppailuissa. Joka luvun alussa esittelen lyhyesti kunkin ajankohdan päähenkilöt, sillä osa heistä tuskin on suomalaisille lukijoille kovin tuttuja.

Kirjassa ”seison jättiläisten olkapäillä” eli käytän lähteinä hyväkseni lukuisien sekä ulkomaisten että suomalaisten tutkijoiden tekemää historiantutkimusta sekä laadukkaiden medioiden julkaisemia journalistisia teoksia. Koska Kiinan kommunistinen puolue on erittäin salamyhkäinen organisaatio, sitä koskeva tieto on usein epävarmaa ja tulkinnat eri tapahtumista ja niiden taustamotiiveista vaihtelevat. Pyrin tässä kirjassa tuomaan esiin epävarmuudet ja kertomaan kiistanalaisiin asioihin vaihtoehtoisia näkökantoja. Mahdolliset virheet ja puutteet ovat minun vastuullani. Toivotan lukijoille mielenkiintoisia hetkiä Kiinan punaisten keisareiden valtapelien parissa.

Helsingissä alkuvuodesta 2024

Mikko Knuuttila

Kiinalaisista nimistä ja kirjan sitaateista

Kirjassa esiintyvät kiinankieliset sanat ja nimet olen muuttanut latinalaisiksi aakkosiksi pinyin-järjestelmää käyttäen. Olen tehnyt poikkeuksia joidenkin Suomessa vakiintuneiden nimien kohdalla. Esimerkiksi Kuomintang-puolueen johtajan, generalissimus Tšiang Kai-šekin nimi kirjoitetaan pinyinillä Jiang Jieshi, mutta tässä kirjassa hän esiintyy suomalaislukijoille tuttuun tapaan Tšiang Kai-šekinä.

Kiinalaiset nimet kirjoitetaan päinvastaisessa järjestyksessä kuin suomalaiset, eli ensin mainitaan henkilön sukunimi ja toiseksi etunimi. Esimerkiksi Kiinan kommunistipuolueen johtajan Xi Jinpingin sukunimi on Xi ja etunimi Jinping.

Kirjassa esiintyvät suorat sitaatit ovat minun lähdeoteoksista suomentamiani – lukuun ottamatta tietenkin suomenkielisiä lähteitä.

1. luku

KIINAN KOMMUNISTISEN PUOLUEEN PERUSTAMINEN JA ENSIMMÄISEN JOHTAJAN KURJA KOHTALO

Kiinan kommunistinen puolue perustettiin vuonna 1921 Shanghaissa Kominternin tiukassa ohjauksessa. Perustamishetkellä 57-jäseninen puolue sai ensimmäiseksi johtajakseen tunnetun radikaalin Chen Duxiun. Temperamenttinen Chen kamppaili jatkuvasti Kominternin ohjausta vastaan, mutta joutui aina taipumaan rahoittajiensa tahtoon. Stalinin ajama kommunistien ja Kiinan kansallisen puolueen Kuomintangin liitto päättyi huhtikuussa 1927, kun Kuomintangin oikeistosiiven johtaja Tšiang Kai-šek kääntyi yllättäen kommunisteja vastaan ja teurasti heitä tuhansittain Shanghaissa. Komintern pani verilöylyn Chenin syyksi ja hän sai lopulta potkut puolueesta.

Keskeiset henkilöt

Chen Duxiu (8.10.1879–27.5.1942): Kuuluisa radikaali ja edistysmies oli Kiinan kommunistisen puolueen ensimmäinen puheenjohtaja. ”Kiinan Lenin” kipuili Kominternin ohjausta vastaan, mutta joutui tulisesta luonteestaan huolimatta tanssimaan Neuvostoliiton pillin mukaan. Sai syyt niskoilleen Shanghain verilöylyn jälkeen ja erotettiin puolueesta 1929.

Li Dazhao (29.10.1889–28.4.1927): Toukokuun neljännen päivän liikkeen intellektuaalinen voimahahmo oli Kiinan kommunistisen puolueen toinen keskeinen perustajajäsen yhdessä Chen Duxiun kanssa. Työskenteli Pekingin yliopiston professorina ja johti yliopiston kirjastoa, jonne palkkasi nuoren Mao Zedongin töihin vuonna 1919. Teloitettiin vuonna 1927.

Sneevliet, Henk (13.5.1883–13.4.1942): Salanimellä Maring tunnettu hollantilainen Kominternin agentti, joka ohjasi Kiinan kommunistisen puolueen perustamista ja varhaista toimintaa. Kiinalaisten mielestä ylimielinen ja jyräävä luonne. Palasi vuonna 1924 kotimaahansa ja jatkoi poliittista toimintaansa siellä. Joutui natsien pidättämäksi ja teloitettiin toisen maailmansodan aikana.

Tšiang Kai-šek (31.10.1887–5.4.1975): Kansallispuolue Kuomintangin johtaja eli ”generalissimus” oli kommunistien liittolainen hetken aikaa, mutta päätyi petoksensa jälkeen heidän päävihollisekseen parinkymmenen vuoden ajaksi. Pakeni Kiinan sisällissodan hävittyään joukkoineen Taiwanin saarelle. Diktaattorimainen hallitsija, josta harvat pitivät henkilökultista huolimatta.

Shanghain ytimessä sijaitsee entinen Ranskan siirtokunta-alue, joka nykyisin on rikkaiden kiinalaisten ja Kiinassa asuvien ulkomaalaisten trendikäs suosikkiseutu.

Alueen itälaidalla on kortteli nimeltään Xintiandi (Uusi taivas ja maa), jonka viimeisen päälle entisöidyt harmaatiiliset *shikumen*-talot ovat täynnä kalliita putiikkeja ja kuuluisia ravintoloita. Shoppailijat voivat esimerkiksi käydä Tiffanylla ostamassa timanttikaulakorun ja rentoutua sen jälkeen pienpanimo-oluiden äärellä Mikkellerin baarissa.

Ostosjuhlan keskellä on kiinalaisen kommunismin pyhä paikka: rakennus, jossa pidettiin Kiinan kommunistisen puolueen ensimmäinen puoluekokous heinäkuussa 1921. Tässä entisessä tyttökoulussa toimii nykyään museo ja paikalla on yhä edelleen vahva asema puolueen mytologiassa. Kun Kiinan nykyinen johtaja Xi Jinping valittiin toiselle kaudelleen 19. puoluekokouksessa lokakuussa 2017, hän johdatti politbyroon pysyvän komitean vierailulle talossa toimivaan museoon. Vierailusta kuvatulla uutisvideolla näkyy, kuinka Xi ja pysyvän komitean kuusi muuta jäsentä – Kiinan mahtavimmat miehet – seisovat museon aulassa oikean käden nyrkki ilmassa. Xi lausuu kommunistisen puolueen jäsenvalaa ja muut toistavat perässä: ”Taistelen kommunismin puolesta koko elämäni, olen valmis uhraamaan kaiken puolueen ja kansan eteen enkä koskaan petä puoluetta.”

Museossa esitellään Kiinan kommunistipuolueen näkemystä omasta syntyhistoriastaan. Pähkinänkuoressa tarina kuuluu näin: 1800-luvun puolivälissä Kiina oli takapajuinen feodaaliyhteiskunta, jonka heikkoutta ulkovaaltiot käyttivät armotta hyväkseen. Tappio Isolle-Britannialle ensimmäisessä oopiumisodassa 1842 aloitti ”nöyryytysten vuosisadan”. Sen aikana länsimaat ja Japani kiristivät väkivalloin itselleen etuoikeuksia ja alueita toinen toistaan törkeämmin. Kiinan yli kaksituhatta vuotta kestänyt keisariaika päättyi tasavaltalaiseen

vallankumoukseen vuonna 1912. Toiveet demokratiasta kuihtuivat kuitenkin nopeasti, kun kenraali Yuan Shikai nappasi vallan itselleen. Yuan kuoli vuonna 1916, ja hänen poismenonsa jälkeen alkoi sekava valtakamppailu, jonka aikana Kiinan eri osia hallitsivat omia yksityisarmeijoitaan komentaneet sotapäälliköt.

Sekasortoa seurasivat huolestuneina älymystön edustajat ja yliopistopiskelijat, joiden mielestä Kiinan ahdinon syynä olivat maan ajastaan jäljessä olevat kungfutselaiset perinteet. He panivat toivonsa länsimaisiin arvoihin, joita he kutsuivat ”herra tieteksi” ja ”herra demokratiaksi”. Yksi tämän Uuden kulttuurin liikkeen keskushahmoista oli Pekingin yliopiston dekaani Chen Duxiu, joka toimitti vaikutusvaltaista *Uusi nuoriso* -lehteä. Chen esitteli lehtensä sivuilla marxismia yhdessä Pekingin yliopiston kirjastonjohtajan Li Dazhaon kanssa. Samat miehet olivat keskeisiä johtajia myös vuonna 1919 Toukokuun neljännen päivän liikkeessä, jossa purkautui kiinalaisopiskelijoiden pettymys ensimmäisen maailmansodan päättäneen Versaillesin rauhansopimuksen neuvotteluihin. Opiskelijat marssivat tuolloin Tiananmenille eli Pekingin keskustassa sijaitsevalle Taivaallisen rauhan portille. He kantoivat banderolleja, huusivat iskulauseita ja pieksivät japanilaismielisiä virkamiehiä. He olivat raivoissaan Kiinan kokemasta uudesta nöyryytyksestä ulkovaltojen taholta: länsivallat olivat antaneet Saksan aiemmin siirtomaana pitämän Shandongin maakunnan Japanille, vaikka Kiina oli toivonut alueen palautusta itselleen. Kiina oli nimittäin yksi maailmansodan voittajavaltioista. Se ei osallistunut varsinaisiin taisteluihin, mutta lähetti yli 100 000 työläistä Eurooppaan avustamaan sotatoimissa. Kiinalaiset muun muassa raivasivat miinoja, kaivoivat juoksuhautoja ja valmistivat sotatarvikkeita. He elivät usein kurjissa oloissa ja heitä kohdeltiin rasistisesti.

Maansa heikkouteen kyllästyneet Chen Duxiu ja Li Dazhao päättivät yhdessä perustaa Kiinaan kommunistisen puolueen, ja 23. heinäkuuta 1921 Shanghaissa aloitettiin ensimmäinen puoluekokous, jota pidetään puolueen perustamishetkenä. Sen seurauksena syntynyt liike päätti ”nöyryytysten vuosisadan” ja nosti Kiinan takaisin voimakkaaksi valtioksi.

Mahtipontisessa museossa ei kerrota, että itse asiassa Kiinan kommunistisen puolueen ensimmäinen puoluekokous oli melko vähäpätöinen

tapahtuma. Kesällä 1921 puolueella oli vain 57 jäsentä, joista kokoukseen osallistui 13 delegaattia. Paikalla oli myös kaksi vastaperustetun Neuvostoliiton kontrolloiman Kommunistisen internationaalisen agenttia, jotka pitkälti toimivat kokouksen johtohahmoina. He olivat venäläinen Vladimir Nikolski ja hollantilainen Henk Sneevliet, joka käytti salanimeä Maring.

Kolmentoista kiinalaisen delegaatin joukosta puuttuivat molemmat keskeiset kiinalaiset vaikuttajat Chen Duxiu ja Li Dazhao, jotka olivat elokuussa 1920 aloittaneet toimet puolueen perustamiseksi Kominternin agentin Grigori Voitinskin opastuksella. Chenin kerrotaan olleen syvästi eri mieltä Kominternin kanssa monista asioista, eikä hän halunnut läsnäolollaan vaarantaa kokouksen onnistumista.

Toinen teoria on, että Chen Duxiu ja Li Dazhao pelkäsivät olevansa Ranskan siirtokunta-alueen poliisin tarkkailussa eivätkä halunneet vaarantaa tovereitaan tai itse jäädä kiinni kommunistisesta vehkeilystä. Chen oli jo vuonna 1919 joutunut Pekingissä kuukausiksi vankilaan hallitusta kritisoivien kirjoituksiensa levittämisestä. Vapauduttuaan hän oli karistanut pohjoisen pääkaupungin pölyt jaloistaan ja muuttanut Ranskan siirtokunta-alueelle Shanghaihin. Ranskan siirtokunta-alueella ja sen vieressä sijainneella yhdysvaltalais-brittiläisellä Kansainvälisellä siirtokunta-alueella pätivät siirtomaavaltojen omat lait ja niissä toimi oma poliisinsa, joten niiden rajojen sisäpuolella kiinalaisten toisinajattelijoiden oli helpompi hengittää.

Kolmas selitys on se, että Maring ei vaivautunut edes keskustelemaan Chen Duxiun ja Li Dazhaon kanssa puoluekokouksen ajankohdasta ja paikasta, vaan järjesti kokouksen omavaltaisesti. Tämä kuvastaa hyvin Kiinan kommunistisen puolueen ja Kominternin suhdetta puolueen alkuvuosina: kiinalaisten johtajien piti totella Moskovasta tulevia käskyjä. Kiinalaisten kommunistijohtajien ristiriitainen suhde Neuvostoliitosta saapuneisiin päällepäsmäreihin leimasikin vahvasti puolueen ensimmäisiä vuosikymmeniä.

Chen Duxiun ja Li Dazhaon poissa ollessa ensimmäisen puoluekokouksen puheenjohtajana toimi opiskelija-aktivisti Zhang Guotao. Chen, jota tuohon aikaan kutsuttiin ”Kiinan Leniniksi”, valittiin poissaolostaan huolimatta puolueen pääsihteeriksi. Kolmestatoista

puoluekokouksen varsinaisesta delegaatista merkittävimmän roolin puolueen ja Kiinan historiassa sai lopulta Hunanin maakunnan pääkaupunkia Changshaa kokouksessa edustanut 27-vuotias normaali-koulun rehtori Mao Zedong, josta 1940-luvulla tuli puolueen kiistaton johtaja.

Ensimmäisessä puoluekokouksessa Mao ei kuitenkaan noussut esiin. Hänen kuvaillaan vaikuttaneen hieman maalaiselta verrattuna suurkaupungeista tulleisiin kokousedustajiin, sillä hän oli pukeutunut perinteiseen pitkään puuvillaiseen asuun länsimaisen puvun asemesta. Mao tyytyi puoluekokouksen väittelyissä lähinnä sihteerin ja kuunteelijan rooliin toisin kuin hänen tuleva kilpailijansa Zhang Guotao, joka otti äänekkäästi yhteen Kominternin edustajien kanssa.

Tyypillisenä hollantilaisena Maring oli puolestaan isokokoinen, äänekkäs ja vakuuttunut omien mielipiteidensä paikkansapitävyydestä, vaikka hän ei ollut aikaisemmin ollut Kiinassa eikä puhunut kiinaa. Hänen käyttämänsä harmaa liivipuku ja rusetti saivat hänet näyttämään turhantärkeältä ja toivat kiinalaisten mieliin länsimaiset siirtomaaherrat, jollaisten syrjäyttämiseksi kommunistinen puolue oli määrää perustaa.

Zhang Guotao kuvaili muistelmissaan Maringia näin: ”Tämä ulkomaalainen piru oli aggressiivinen ja hänen kanssaan oli vaikea tulla toimeen: hän oli ihan erilainen kuin Voitinski... Hän piti itseään Aasian kansat vapauttavana enkelinä, mutta me olimme omanarvontuntoisia ihmisiä ja halusimme vapauttaa itse itsemme. Meidän näkökulmastamme Maring kärsi valkoisille miehille tyypillisestä ylemmyyskompleksista”. Maringin tausta oli kotimaansa ammattiyhdistysliikkeessä ja hän oli asunut Alankomaiden Itä-Intiassa eli nykyisessä Indonesiassa, jossa hän oli toiminut aktiivisesti siirtomaavaltaa vastaan. Maringin meriitit vallankumouksellisena olivat vakuuttaneet itsensä Leninin, ja hänet oli nimetty Kominternin edustajaksi Kaukoitään. Kiinalaiset kommunistit eivät tehneet vaikutusta Maringiin, sillä he olivat lähinnä varakkaita opiskelijapoikia, jotka olivat lukeneet vallankumouksesta kirjoista sen sijaan, että olisivat itse osallistuneet vallankumoukselliseen toimintaan.

Maring riiteli etenkin Zhang Guotaon kanssa. Zhang oli vahvasti sitä mieltä, että Kiinan kommunistipuolueen pitäisi saman tien pyrkiä

perustamaan Kiinaan proletariaatin diktatuuri – kova tavoite puolueelle, jolla oli kesällä 1921 vain 57 jäsentä. Maring puolestaan oli sitä mieltä, että kommunistien tulisi liittoutua Sun Yat-senin johtaman Kansallisen puolueen Kuomintangin kanssa. Kuomintang piti valtaa eteläkiinalaisessa Guangdongin maakunnassa ja tavoitteli koko Kiinan yhdistämistä valtaansa. Marxilaisen teorian mukaan Kiinaan pitäisi ensin syntyä Kuomintangin johdolla kapitalistinen yhteiskunta, jotta sosialistinen vallankumous olisi myöhemmin mahdollinen. Neuvostoliiton innolla tukea Kuomintangia oli myös geopolittinen ulottuvuus: se tarvitsi Kaukoidän rajoilleen puskurin Japania vastaan. Pohjois-Kiinaa hallinneet sotapäälliköt olivat tuoreen sosialistivaltion näkökulmasta liiaksi Japanin taskussa tai muuten epäluotettavia. Sun Yat-sen sijaan oli halukas vastaanottamaan poliittista ohjausta Neuvostoliitosta vastineeksi sotilaalliselle tuelle. Sun oli myös toiminut hetken Kiinan tasavallan väliaikaisena presidenttinä Qing-dynastian kaaduttua, ja hän oli maassa laajalti kunnioitettu hahmo.

Koska Kiinan kommunistisen puolueen lähes koko rahoitus tuli Moskovasta, Maringin linja voitti. Samoin voitti myös hänen vaatimuksensa siitä, että Kiinan kommunistinen puolue tulisi organisoida tiukan leninistisin periaattein, eli jäsenten olisi mukisematta noudatettava keskusjohdon tekemiä päätöksiä.

Ensimmäinen puoluekokous päättyi toinen elokuuta 1921, ei tosin Shanghaissa, vaan vuokratun huviveneen kyydissä Jiaxingin luonnonkauniilla Eteläjärvellä. Paria päivää aikaisemmin Shanghaiin kokouspaikalle oli nimittäin tunkeutunut tuntematon mies tekosyitä ja anteeksipyyntöjä mutisten. Pian hänen jälkeensä saapuivat Ranskan siirtomaa-alueen poliisit, joiden ratsian tieltä kokousedustajat olivat kuitenkin ehtineet poistumaan. Turvallisuussyistä kiinalaiset kokousedustajat matkustivat Shanghaista Eteläjärvelle, jossa he teeskentelivät olevansa retkellä olevia mahjong-pelin harrastajia. Maring ja Nikolski jäivät Shanghaihin, jotta ulkomaalaisten läsnäolo ei herättäisi huomiota. Veneessä kokousedustajat ryhtyivät aina kolistelemaan pelaattojaan äänekkäästi, jos joku toinen vene saapui kuuloetäisyydelle. Näin kokous saatiin päätökseen ilman uusia keskeytyksiä. Kokouksen lopuksi osallistujat huusivat: ”Eläköön Kiinan kommunistinen puolue!

PUNAISEN KIINAN ARMOTON VALTAISTUINPELI

Jännittävä tietokirja paljastaa häikäilemättömän ja verisen valtataistelun Kiinan kommunistipuolueen tarkkaan varjeltujen kulissien takana.

Kuinka Xi Jinpingin pahin haastaja puoluejohtaja-taistossa sotkeutui liikemiehen murhaan ja sai elinkautisen vankeustuomion? Miksi Maon seuraajaksi nimetty Lin Biao pakeni maasta ja kuoli lentokoneen maahansyöksyssä Mongoliassa?

Koko Kiinan kommunistipuolueen satavuotinen historia on ollut kamppailua ylimmästä päätösvallasta. Voittajasta on tullut yksi maailman mahtavista, mutta häviäjän kohtalo on ollut armoton. Hätkähdyttävät tositarinat auttavat ymmärtämään jättivaltiota yksinvaltaisesti johtavan puolueen menneisyyttä ja nykyhetkeä.

**PALKITTU TOIMITTAJA JA TIETOKIRJAILIJA MIKKO KNUUTTILA
ON OPIKSELLUT SHANGHAIN KUULUISIMMASSA YLIOPISTOSSA
JA LASKENUT KÜKKATERVEHDYKSEN MAON MAUSOLEUMISSA.**

www.tammi.fi

98.183

ISBN 978-952-04-4993-3